

ฮีโมฟีเลียที่บ่อหอย

จุฬารัตน์ สุริยาทัย

รพ.ท่าวังผา จ.น่าน

วันนี้ท้องฟ้าปกคลุมด้วยเมฆทะมึน พร้อมจะกลายเป็นฝนได้ในช่วง 2-3 ชั่วโมงข้างหน้าตามรายงานพยากรณ์อากาศที่เตือนให้ระวังพายุฤดูร้อนในช่วงนี้ แต่พวกเรารอไม่ได้แล้ว ยิ่งไงก็ต้องเดินทางมุ่งหน้าไปหมู่บ้านบ่อหอย เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งเป็นเขตรอยต่ออำเภอเวียงสาและจังหวัดแพร่ให้ได้ เพราะมีผู้ป่วยเด็กฮีโมฟีเลียที่ต้องการความช่วยเหลือรออยู่ที่นั่น

ฉันออกเดินทางตั้งแต่เช้า รถกระบะขับเคลือนสี่ล้อของโรงพยาบาลน่านพาทีมงานเราสี่ชีวิตมุ่งหน้าสู่หมู่บ้านบ่อหอยที่รับรู้กันดีถึงความยากลำบากในการเดินทาง ต้องอ้อมผ่านเส้นทางจังหวัดแพร่แล้วย้อนกลับเข้าหมู่บ้าน กว่า 120 กิโลเมตร เส้นทางแยกเข้าหมู่บ้านเป็นถนนกรวดสลับกับดินแดงที่มีร่องรอยหลุมขรุขระตลอดเส้นทาง ยังโชคดีอยู่บ้างที่ไม่ถูกซ้ำเติมด้วยฝนเพราะเมฆกลุ่มนั้นได้สลายตัวไปแล้ว สองข้างทางรายล้อมด้วยภูเขาสูงมีไร่ข้าวโพดกระจายอยู่เต็มพื้นที่ ข้าวโพดแต่ละฝักอวบอิมโตเต็มที่พร้อมจะเก็บเกี่ยว ฉันตั้งใจแทนเกษตรกรที่ผลผลิตจะได้แปรเป็นเงินในไม่กี่วันข้างหน้า นอกจากนี้ยังมีสวนกระท่อมหลากสีหลายแปลงที่กำลังห่อหุ้มหัวกระท่อมอย่างประณีต เป็นศิลปะตามธรรมชาติที่หาดูไม่ถนัดนัก แสดงให้เห็นว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์พอสมควร ฉันสังเกตว่าไม่มีรถยนต์สวนสักคันเดี่ยวนี่มีเพียงรถมอเตอร์ไซค์เพียง 3 คันเท่านั้นที่บรรทุกระถางเหมือนเตรียมเข้าสวนอย่างเต็มที่ เมื่อเข้าถึงหมู่บ้านเป็นทางขึ้นเขาแคบและลาดชันมาก คนขับรถต้องใช้เกียร์โรลหลายครั้ง บ้านชั้นเดียวติดดินมุงด้วยหลังคาสังกะสีฟ้าทำด้วยไม้สลับกับไม้ไผ่กระจายทั่วสองข้างทางไม่หนาแน่นนัก ใช้เวลาเดินทางกว่า 2 ชั่วโมงจึงถึงที่หมาย ฉันทราบมาที่หลังว่ามีรถโดยสารเข้าออกหมู่บ้านมีเพียงวันละหนึ่งเที่ยวเท่านั้น

สถานีอนามัยในสภาพที่ซบเซาตั้งอยู่หลุมกว่าพื้นที่อื่นในหมู่บ้านเราต้องเดินเท้าลงไปทางลัดจะถึงเร็วกว่าทางรถยนต์ที่ต้องอ้อมหมู่บ้าน หญิงชาวบ้านอุ้มเด็กเล็กกำลังเดินมุ่งหน้าลงไปก่อนหน้าอย่างคล่องแคล่วนักทำให้ฉันนึกคิดว่าถ้าเกิดเจ็บป่วยฉุกเฉินต้องนำส่งด้วยรถยนต์คงต้องเสียเวลามากกว่า 20 นาทีทีเดียว ชายรูปร่างผอม สวมเสื้อฟอร์มฟ้าขาวที่แนะนำตัวว่าเป็นหัวหน้าสถานีอนามัยรีบลงมาให้การต้อนรับด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มและเชื้อเชิญให้พวกเราขึ้นไปสถานีอนามัย ได้เล่าให้ฟังถึงประวัติผู้ป่วยรายนี้ ว่าเป็นบุตรคนสุดท้องในบรรดาพี่น้อง 12 คน ซึ่งมีพี่เสียชีวิตตั้งแต่เด็กๆ โดยไม่ทราบสาเหตุ จำนวน 4 คน ทางโรงพยาบาลน่านแจ้งว่าเป็นโรคเลือดออกง่ายฮีโมฟีเลียที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ได้รับยาให้มาฉีดที่บ้านเมื่อเกิดการบาดเจ็บ เด็กมักมีปัญหาเลือดออกที่ข้อเท้าบ่อยๆเนื่องจากชอบวิ่งเล่นตามประสาเด็ก แต่ไม่มีใครในสถานีอนามัยสามารถฉีดยาให้ผู้ป่วยได้เลย ต้องเหมารถราคา 500 บาทออกไปฉีดที่โรงพยาบาลเวียงสา บางครั้งก็ไม่มีเงินเหมารถ ต้อง

รอเวลาให้รถโดยสารออกหมู่บ้านในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ทำให้ยาไม่สามารถระงับเลือดออกได้ทันเวลา เด็กต้องนอนโรงพยาบาลนานกว่าสัปดาห์ ช่วงนี้เด็กไม่ค่อยได้ไปโรงเรียน

สถานีนอนามัยแห่งนี้ไม่มีพยาบาลวิชาชีพ หัวหน้าสถานีนอนามัยที่ขนานนามตัวเองว่าเสื่อภูเขาเป็นเพียงลูกจ้างประจำที่ผ่านการอบรมหกเดือนเท่านั้น แต่เขาเป็นชาวม้งในพื้นที่เข้าใจประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงสภาวะสุขภาพของคนในหมู่บ้านเป็นอย่างดี เขาบอกว่าพร้อมจะช่วยเหลือผู้ป่วยรายนี้แต่ไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง อย่างเช่นเวลาบาดเจ็บเขามีสมุนไพรของชาวม้งในหมู่บ้านไม่รู้ว่าจะใช้ได้หรือไม่ ฉันทจึงสอบถามว่ามีฤทธิ์เย็นหรือร้อน เขาตอบว่าจะทำให้เย็น ฉันทจึงแนะนำให้ประคบสมุนไพรร่วมกับใช้น้ำแข็งประคบอีกที

ทีมงานเดินทางขึ้นเนินเขาไปเยี่ยมบ้านของผู้ป่วย ทางเดินขึ้นบ้านลาดชันมาก บางช่วงมีร่องรอยของดินที่สไลด์ลงมาทำให้หนทางแคบลง ฉันทต้องเดินผ่านด้านหลังบ้านหลังอื่นอีก 3 หลัง พบว่าเป็นทางเดินเท้าแคบๆ มีหลุมน้ำแฉะ ขรุขระเป็นระยะ กลิ่นขี้หมูโชยคลุ้งทั่วบริเวณ เส้นทางนี้เป็นทางเดินประจำของคนในครอบครัวนี้ ทำให้นึกถึงความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุกับผู้ป่วยฮีโมฟีเลียรายนี้ เมื่อถึงบ้านฉันทเกือบดูไม่ออกว่าเป็นบ้าน สภาพเป็นกระท่อมชาวเขาสี่เหลี่ยมหลังเล็กๆ มุงด้วยใบคามองเห็นรอยโหว่ของหลังคาบางแห่งจากแสงที่เล็ดลอดเข้ามาในบ้าน ฝาบ้านทำด้วยไม้ไผ่ที่นำมาทุบให้แผ่ออกเป็นแผ่นตามภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เห็นได้ทั่วไปในชนบท พื้นบ้านเป็นดินแข็งลื่นที่ผ่านการบดนวดใช้มาเป็นเวลานาน เมื่อเข้ามาในบ้าน ฉันทต้องปรับสายตาสักพักกับความมืด เจ้าของบ้านรีบเปิดไฟแสงจากหลอดไฟกลมๆ สีเหลืองหลอดเดียวในบ้านพอมองเห็นหลายสิ่งในบ้านชัดเจนขึ้น ในบ้านเป็นห้องเดียวที่รวมทุกอย่างอยู่ในนั้น ที่นอนกองอยู่มุมหนึ่งมีมุ้งสีน้ำตาลจางเหมือนผ่านการใช้งานมานานกางไว้ใกล้ๆ กับกล่องกระดาษที่ใส่เสื้อผ้าล้นออกมาให้เห็น ก้อนอิฐ 3 ก้อนก่อเรียงรายภายใต้มีร่องรอยเก้าอี้ที่มอดแล้ว ไม่ห่างกันมีหม้อสีดำที่มีข้าวเกือบครึ่งหม้อวางไว้ เหนือขึ้นไปมีแผ่นไม้ไผ่สานแขวนอยู่ในนั้นมีพริกแห้งกับกระเทียมไม่มากนัก มีเครื่องปรุงคือซองเกลือเพียง 1 ซองวางใกล้ๆ ฉันทเหลียวมองหาตู้เย็นสำหรับเก็บยาของผู้ป่วยที่ได้รับจากโรงพยาบาลนานแต่ฉันทไม่เห็นเครื่องไฟฟ้าใดๆ นอกจากโทรทัศน์ขนาด 14 นิ้วเก่าๆ เพียง 1 เครื่องเท่านั้น

ฉันทพบกับเด็กชายคนหนึ่ง อายุ 6 ปี สวมเสื้อมีรูขาดวินหลายจุด สีซีดหม่นจนแทบมองไม่เห็นว่าเป็นเสื้อลายยอดมนุษย์มาก่อน นั่งอยู่บนเก้าอี้เตี้ยๆ ที่ทำขึ้นเอง ยิ้มให้แบบอายๆ ยกมือสวัสดีตามคำบอก และแนะนำตัวว่าชื่อ สุริโย ฉันทเห็นข้อเท้าซ้ายมีผ้าพันอยู่ ข้างๆ เป็นชายวัยกลางคนสวมชุดที่บ่งบอกว่าเป็นชาวเขาจากกางเกงสีดำมีลายปักที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวม้ง ท่าทางใจดียิ้มให้จนเห็นฟันสีทองซี่ล่าง 1 ซี่ เขาพูดภาษาไทยไม่ค่อยชัดเท่าไรแต่พอจับใจความได้ว่า ชื่อเปา เป็นพ่อของเด็ก เล่าให้ฟังว่า ลูกชายหกล้มข้อเท้าบวมไม่ได้ไปโรงเรียน 2 วันแล้วและยังไม่ได้ฉีดยาเพราะไม่มีรถไป

ทีมงานจึงสาธิตการฉีดยาให้กับหมอนอนามัย ขอฝากยาไว้ในตู้เย็นของสถานีนอนามัย ให้คำแนะนำการประเมินอาการเจ็บป่วย การตรวจร่างกายที่เกี่ยวข้อง การจัดการกับเลือดออกเมื่อเริ่มต้น เมื่อเกิดภาวะวิกฤติต้องทำอะไรบ้าง พร้อมกับช่องทางในการร้องขอความช่วยเหลือและขอรับคำปรึกษา ผู้ป่วยรายนี้ฉันทมองไม่

เห็นหนทางที่ผู้ปกครองจะฉีดยาให้ลูกชายได้เลย แต่ได้ฝากความหวังไว้ที่ทีมงานหมออนามัย และตัวผู้ป่วยเองที่จะเติบโตในภายภาคหน้า ฉันมั่นใจว่าการได้รับความช่วยเหลือจากสังคมผู้ป่วยจะสามารถดูแลตนเองได้ จึงให้ความมั่นใจกับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยว่าสามารถทำได้เพราะจะเป็นหนทางเร็วที่สุดที่จะช่วยเหลือผู้ป่วยได้ทันทีที่และลดการนอนโรงพยาบาล

“ขอเชิญเด็กๆ มาหัดฉีดยาด้านหน้าเวทีกะ” เสียงพิธีกรประกาศก้องไปทั่วห้องประชุม ไม่ได้รบกวนการนอนของสุริโย ที่นอนคุดคู้อยู่มุมหลังห้อง หนูน้อยหลับตาพริ้มเอาศีรษะหนุนบนขาผู้เป็นพ่อ มือที่ดูหยาบกร้านคอยปาดเหงื่อบนใบหน้าให้ลูกชายในวันที่อากาศร้อนอบอ้าวมากๆ เสียงกรนเบาๆ รับรู้ได้ว่าเขาหลับสนิททีเดียว เมื่อฉันเดินเข้าไปหา พ่อรีบกุกูกูจ่อเขย่าตัวลูกชายพร้อมเสียงเรียกด้วยภาษาแม่ที่ฉันไม่เข้าใจ แต่เด็กน้อยไม่มีท่าทีว่าจะขยับตัวเลยสักนิด ลุงเปาเงยหน้ามาบอกฉันว่า “มันกลัวฉีดยา” หัวหน้าที่มีริ้วเข้ามาหาและบอกด้วยน้ำเสียงดุนเอนดูว่า “สามครั้งแล้วนะที่สุริโยไม่ได้ฝึกฉีดยา วันนี้ไม่ต้องฉีดยาก็ได้ เอาละเราจะเริ่มแจกขนมเค้กแล้ว” ได้ผล แขนขาสุริโยเริ่มขยับบิดขี้เกียจ มือซ้ายยกไปขี้ตาเบาๆ เด็กน้อยเริ่มตื่นเมื่อจะได้อินขนม ลูกชิ้นนั่งและมีรอยยิ้มเมื่อยื่นมือมารับนมกล่องกับขนมที่ชอบ ฉันปล่อยให้สุริโยกินขนมให้หมดแล้วเข้าไปสอบถามว่า วันเด็กที่จะถึงนี้หมอจะแจกรางวัลให้เด็กดีสุริโยอยากได้อะไรบ้าง เด็กน้อยยิ้มมีประกายในดวงตาตอบฉันทันทีว่า “อยากได้รถของเล่นครับ” ฉันจึงถามว่าถ้าอยากได้ของเล่นต้องทำความดีด้วย จะทำอย่างไรดี เขานิ่งไม่ตอบ ฉันจึงยกตัวอย่างว่า น้องบูมกับกิตติชัยเพื่อนในวัยเดียวกันอีก 2 คนที่สามารถฉีดยาได้ด้วยตนเองก่อนหน้าแล้ว 2 ครั้ง ได้รับรางวัลไปแล้ว ฉันสอบถามความแน่ใจว่าอยากหัดฉีดยาหรือไม่ เด็กน้อยหันหน้าไปมองหน้าพ่อเหมือนขอความเห็น แต่ไม่ตอบคำถามใดๆ ลุงเปาเอามือมาบีบมือสุริโยเบาๆ รีบบอกสุริโยว่า “ถ้าฉีดยาได้จะได้รางวัลนะ” ฉันลูบหลังสุริโยเบาๆ ให้ความมั่นใจว่าจะอยู่ใกล้ๆ และให้การช่วยเหลือขณะฉีดยาตลอดเวลา เด็กน้อยพยักหน้าซ้ำๆ คิ้วสองข้างขยับเข้าหากันเล็กน้อย ไร้รอยยิ้ม ทีมงานจึงกุกูกูจ่อจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม และให้เพื่อนๆ มาสาธิตทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

ฉันประหลาดใจมาก ที่สุริโยสามารถทำได้ถูกต้องทุกขั้นตอนอย่างไม่เคอะเขินเหมือนข้อมูลทุกอย่างได้บันทึกสะสมมาอย่างเนิ่นนาน มีोन้อยๆ ผสมยาอย่างคล่องแคล่ว ปั่นขวดยาอย่างถูกวิธี ใช้ไซริงค์ดูดยาออกได้หมด เขานิ่งเมื่อต้องหาเส้นเลือดบนแขน เขาต้องเลือกเส้นที่ใหญ่และสะดวกที่สุดและหันหน้ามอดูหน้าฉันเหมือนขอความมั่นใจ ฉันพยักหน้าและยิ้มให้กำลังใจ บรรยากาศในห้องประชุมเงียบกริบเหมือนโลกหยุดเวลาเอาไว้ ทุกคนสงก่าลังใจให้สุริโย มีोन้อยๆ ค่อยๆ จับเข็มปักฝีเสื้ออย่างมั่นคง บรรจงแทงเข็มเข้าเส้นเลือดของตนเองอย่างเบามือ เขาเบะหน้าที่มุ่มปากเล็กน้อยเมื่อเข็มจรดลงบนผิวหนัง เพียงครั้งเดียวเท่านั้นในการแทงเข็มเข้าเส้นเลือดดำของสุริโยเขาทำได้สำเร็จ เสียงเฮจากแรงเชียร์ในห้องดังขึ้นพร้อมกัน รอยยิ้มผุดขึ้นบนใบหน้าน้อยๆ แววตาสดใสเปล่งประกายเหมือนบอกว่า “ฉันทำได้” แต่รอยยิ้มที่มากกว่าคือ ลุงเปาที่ยืนอยู่ข้างๆ ค่อยๆ ช่วยปิดพลาสติกบริเวณแทงเข็มอย่างเบามือ ฉันเห็นรอยยิ้มแก้มแทบปริดวงตาที่จ้องมองลูกชายด้วยความชื่นชม ลุงเปาค่อยๆ เดินถอยไปอยู่ข้างหลังแอบเอามือปาดบางสิ่งออกจากหน้าตา

ภายหลังฉันได้สอบถามว่าทำไมสุริโยไม่เริ่มหัดฉีดยาพร้อมๆ กับเพื่อน เด็กน้อยบอกว่า “เพื่อนคนอื่นมีพ่อที่ช่วยตอนฉีดยา แต่พ่อผมทำไม่ได้ กลัวเจ็บ กลัวยาเสีย” ฉันจึงให้ความมั่นใจ และให้พ่อของเด็กฝึกหัดจนสามารถช่วยเหลือสุริโยได้ เป็นความภาคภูมิใจที่สุริโยเป็นเด็กฮีโร่พี่เลี้ยงที่ฉีดยาได้เองที่อายุน้อยที่สุดในประเทศไทย ตอนนี้เขาอายุ 8 ปีแล้ว

สุริโยฉีดยาได้เองที่บ้านพ่อแม่คอยให้ความช่วยเหลือ น้อยครั้งที่ต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่สถานีนานามัย ตอนนี้เขาไปเรียนกับเพื่อนๆ ได้แล้ว ไม่ค่อยได้นอนโรงพยาบาลเหมือนเมื่อก่อนอีกแล้ว ครั้งก่อนที่พบกับสุริโยเขียนชื่อตัวเองด้วยดินสอตัวโตๆ โย้เอียงไม่เป็นระเบียบมาวัดฉัน แสดงว่าเขาอ่านเขียนไทยได้แล้ว เขาได้รับการชื่นชมจากทีมงานทุกคน ทำให้ฉันนึกถึงข้อความที่ว่า *ทุกคนมีพลังในตัวเองเสมอ*

ขอให้ศรัทธาเชื่อมั่นในความสามารถของบุคคลนั้น ธรรมชาติจะเติมเต็มให้เกิดความสมดุล บุคลากรสาธารณสุขจะเป็นเพียงพี่เลี้ยงที่คอยให้การสนับสนุนเท่านั้น